3 jaar ervaring met

gerichter participeren en kwadrantenmodel



Reflectie september 2026

GEMEENTE HEUSDEN

Dromen. Doen. Heusden.

PARTICIPATIE *betekent actieve deelname en is afgeleid van de Latijnse woorden pars (deel) en cipere (nemen). De participatiesamenleving, participatiemaatschappij of doe-democratie is een samenleving waarin iedereen die dat kan, verantwoordelijkheid neemt voor, en actief bijdraagt aan zijn of haar eigen leven en omgeving.*

Participatie draait om wederzijds
VERTROUWEN

Als gemeente creëren we een omgeving waarbinnen inwoners, ondernemers en organisaties hun dromen waar kunnen maken. Mits zij bereid zijn hiervoor ook zelf initiatief te tonen en inspanningen te verrichten. Zo is voor iedereen de hoogste mate van ontplooiing mogelijk;
DROMEN. DOEN. HEUSDEN.

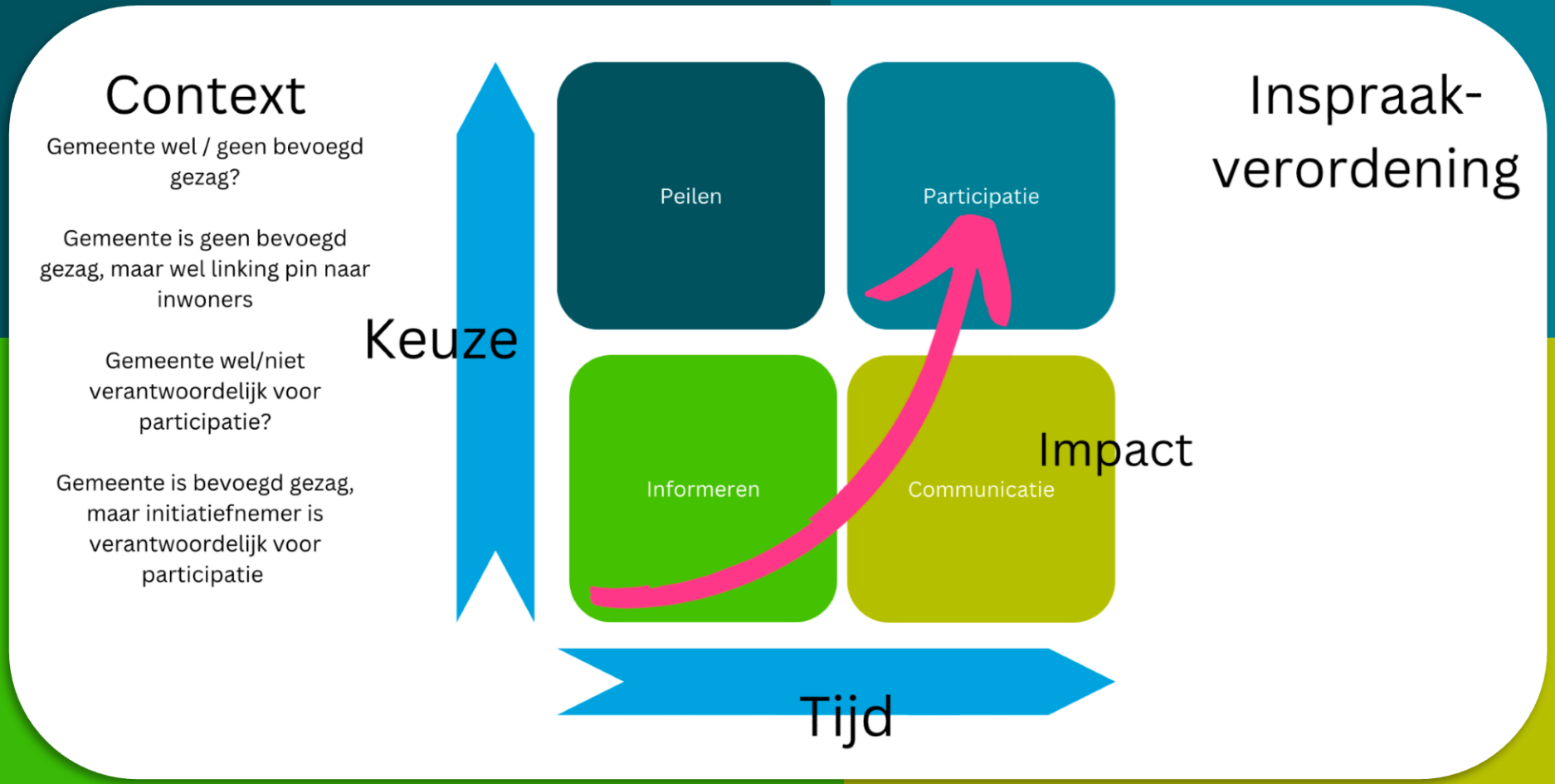


Instrument

Kwadrantenmodel

Peilen (weinig tijd, wel keuzeruimte)

Participatie (tijd en keuzeruimte)



Informeren (geen tijd, geen keuzeruimte)

Communicatie (wel tijd, geen keuzeruimte)

Kwadrantenmodel in de praktijk



Peilen
(weinig tijd, wel keuze)

Inzameling oud papier en pmd

Participatie
(tijd en keuzeruimte)

Omgevingsvisie





Informeren
(geen tijd, geen keuzeruimte)

Crisis zoals gaslek of grote brand

Communicatie/campagne
(wel tijd, geen keuzeruimte)

Coronamaatregelen



Wat doen we al…..

- Inwonerspanel
- Waar staat je gemeente
- Initiatieventafel
- Buurt Bestuurt
- Jongerenparticipatie
- Beleid
- Projecten

En nog veel meer……..

GEMEENTE HEUSDEN

Dromen. Doen. Heusden.



Wat wisten we al…..

Duidelijkheid scheppen aan de voorkant; wat is open en wat ligt vast?

Participatie kent geen blauwdruk; blijven kijken wat het beste past

Goede voorbereiding, uitvoering en communicatie voorkomt teleurstelling en kent ook grenzen

Bereiken stille midden en jongeren is een uitdaging

Grote betrokkenheid is geen garantie voor minder bezwaren

Gemeente en samenleving draaien op verschillende snelheden



Wat vinden onze inwoners?

Inwonersonderzoek, zomer 2025

Waar staat je gemeente?

- *Ongeveer de helft van onze inwoners heeft geen uitgesproken mening over hoe de gemeente hen ruimte geeft om plannen uit te voeren en ongeveer een kwart is er positief over. Daarin wijken we niet veel af van gemiddeld in Nederland.*
- *Voor de manier waarop de gemeente inwoners betrekt bij plannen, geldt ongeveer hetzelfde: de helft van de inwoners heeft geen uitgesproken mening en een kwart is positief. Ook hier wijken we niet veel af van gemiddeld Nederland.*
- *Een kwart van de inwoners is kritischer. Uit individuele opmerkingen die gemaakt zijn, komt naar voren dat 'de gemeente wel luistert, maar toch een eigen koers vaart'.*
- *Tegelijk zien we in dit onderzoek dat het vertrouwen in onze gemeente en de waardering voor de individuele dienstverlening hoger zijn dan gemiddeld in Nederland.*

Duiding

- *De verschillen in waardering van inwoners zijn tussen gemeenten niet zo groot.*
- *We kunnen een slag maken door bijvoorbeeld aan het begin van een participatietraject nóg duidelijker te zijn over de wat we doen met de uitkomsten van participatie.*
- *Er blijven inwoners die teleurgesteld worden, omdat er (bijna) altijd sprake is van tegenstrijdige belangen.*



Wat vinden onze inwoners?

Inwonerspanel over inwonersparticipatie, voorjaar 2026

Inwonerspanel

- *Hoe dichterbij (wijk, dorp, straat), hoe meer bereidheid tot participatie.*
- *Onderwerpen waarover inwoners willen meepraten: inrichting, bereikbaarheid, groen, wegen, parkeren, bouwprojecten.*
- *Manieren om betrokken te worden: digitale vragenlijst (59%), website (53%), bijeenkomst (35%)*
- *Redenen om een volgende keer weer te participeren: omdat deelnemers zich verbonden voelen met de gemeente (61%), omdat ze graag ideeën delen (37%), omdat ze vinden dat dingen anders moeten (32%)*
- *Algemene opmerkingen van het panel:*
  - *De gemeente vraagt wel een mening, maar doet er weinig mee. Daardoor voelt participatie als een formaliteit*
  - *Deelnemers willen duidelijke en tijdige informatie over plannen en besluiten*
  - *Deelnemers willen weten wat de gemeente heeft gedaan met hun input. Ook als de uitkomst anders is, dan willen ze graag uitleg*



Wat vinden onze inwoners?

Inloopspreekuur college, webcare en omgevingsbeeld

- *Inwoners willen actief geïnformeerd worden, waarbij online participatie wordt gewaardeerd.*
- *Positief over Buurt Bestuurt, aanpak eenzaamheid, budget voor projecten/activiteiten.*
- *Weinig interesse als het niet direct op eigen omgeving betrekking heeft.*
- *Als men zelf onvoldoende alert is geweest wordt dit ervaren als gebrek aan participatie.*
- *Positief over versnelling woningbouwprojecten. Inwoners willen hierover veel participatie, wat wel vertragend werkt.*
- *Behoefte aan informatie geschreven op B1-niveau; informatie gemeente is vaak moeilijk te begrijpen.*
- *Traagheid handelen gemeente en soms blijft reactie helemaal uit*



Handelingsperspectief 'Naar gerichter participeren'



Gerichter participeren

Bewust bekwaam

Betrekken stille midden

Kwadrantenmodel

Ervaringen

- *Kwadrantenmodel heeft bijdrage geleverd aan gerichter participeren.*
- *Participatietrajecten worden vaak breed en gericht ingestoken, zoals bij de ontwikkeling van locaties voor bewegen en ontmoeten. Bijvoorbeeld via kaartjesacties, brieven huis aan huis en keukentafelgesprekken. Toch blijft de respons in die trajecten regelmatig laag en ervaart een deel van de inwoners dat zij onvoldoende betrokken zijn.*
- *Soms wordt participatie pas gestart wanneer een project al ver is gevorderd. In dat geval blijft er weinig ruimte over om input mee te geven.*
- *De schaal van een project bepaalt mede de gekozen participatievorm. Bijvoorbeeld bij de opvang van Oekraïners lag de nadruk op informeren vanwege tijdsdruk en beperkte beleidsruimte.*
- *Lage respons is soms een uitdaging, onder andere bij verduurzamingstrajecten.*
- *Kaders kunnen de participatie verstikken. In dat geval wordt de vraag of participatie dan nog zinvol is.*
- *Jongerenparticipatie vraagt om zaadjes planten. Weten wat de gemeente doet en hoe de lokale democratie werkt.*
- *Focus jongeren ligt bij hun toekomst en vrijetijdsbesteding terwijl die bij volwassenen meer bij concrete onderwerpen in de eigen leefomgeving ligt.*
- *Ook als het participatietraject goed doorlopen is, is niet iedereen blij met de conclusies.*
- *Afwegingskaders ontbreken soms. Dat leidt dan tot teleurstellingen bij inwoners wanneer keuzes al zijn gemaakt.*
- *Participatie draagt niet automatisch bij aan een betere kwaliteit van plannen of besluitvorming. De legitimatie van besluiten is wel een belangrijke reden voor participatie.*

Suggesties

- *Definieer vooraf waarover wel en niet geparticipeerd kan worden.*
- *Werk in kleine stappen en wees concreet over wat er met reacties gebeurt.*
- *Een moderator kan helpen bij het structureren, focus houden, het ontzenuwen en het voldoende kritisch kunnen zijn richting alle partijen.*

Gerichter participeren



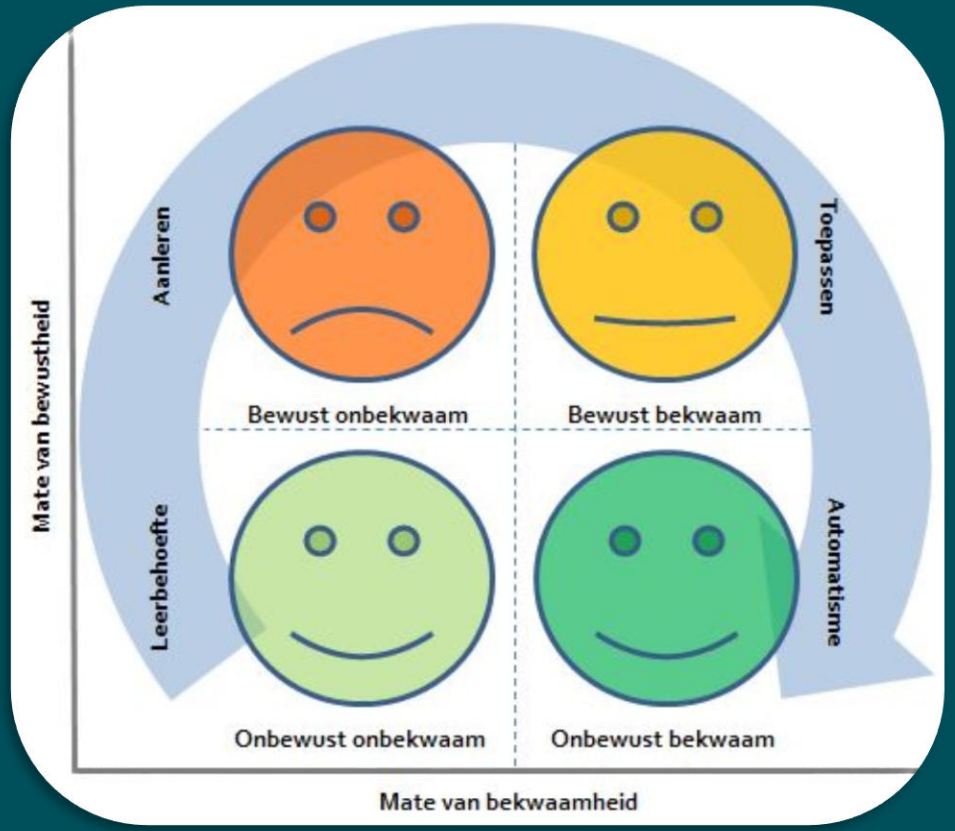
Bewust bekwaam

Ervaringen

- *Het kwadrantenmodel helpt om meer bewust bekwaam te worden.*
- *Actualiteitensessies gehouden in Heusdense school/clusters.*
- *Participatie heeft vaste waarde gekregen op intranet HEIN.*
- *In gesprek met elkaar zijn als onderdeel van de reflectie.*

Suggesties

- *Goed managen van verwachtingen aan de voorkant.*
- *Zorg voor een duidelijke opdracht aan de voorkant van elk project.*
- *Betrek cluster Communicatie tijdig bij alle fases en niet in een laat stadium.*
- *Blijf werken aan een gezamenlijke gereedschapskist en deel praktijkvoorbeelden we van elkaar kunnen leren.*



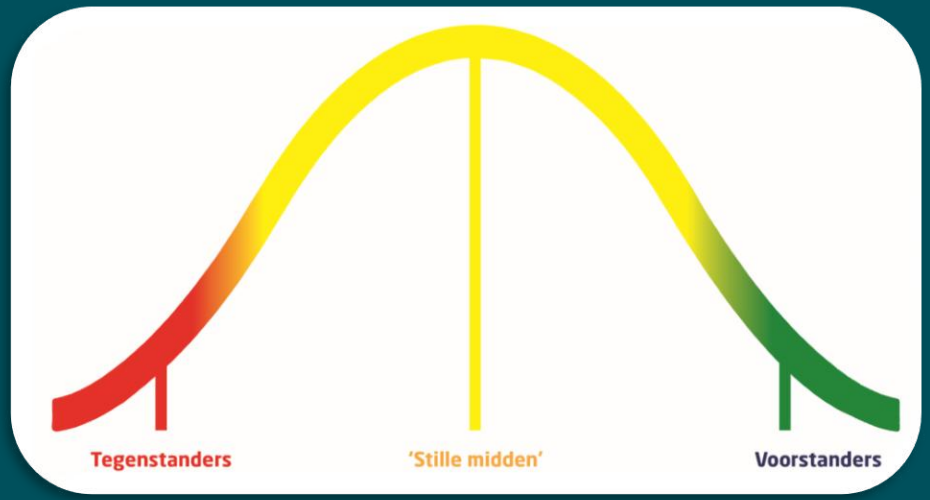
Betrekken stille midden

Ervaringen

- *Door dominantie van sommigen bij fysieke bijeenkomsten kan participatie voor zwijgende meerderheid (stille midden) een teleurstelling vormen.*
- *Een deel van het stille midden vindt het gewoon goed wat we doen.*
- *Soms moet de gemeente zelf het perspectief van het stille midden vertegenwoordigen.*
- *Participatie op maat, bijvoorbeeld via keukentafelgesprekken (zoals bij de Vismarkt) leverden goede resultaten op.*
- *Voor specifieke doelgroepen is het resultaatgerichter om aan te sluiten bij hun leefwereld. Voorbeelden: zwembad om jonge ouders te bereiken en buiten werktijden aanwezig zijn voor werkenden*

Suggesties

- *Bij grote bijeenkomsten, de groep in kleinere groepen onderverdelen waardoor mensen sneller hun mening laten horen.*
- *Eerst plenair informeren, daarna pas het gesprek ingaan.*
- *Wees zichtbaar in de wijk, zoek rechtstreeks contact met inwoners.*
- *Sluit aan bij de 'natuurlijke' momenten en plekken waar mensen al zijn, bijvoorbeeld op evenementen.*
- *Probeer je vooraf te verdiepen in wat er speelt (in een wijk).*
- *Sluit aan bij de belevingswereld van inwoners.*
- *Durf breder te denken dan alleen het vraagstuk waarover de participatie gaat.*
- *Probeer het bij de feiten te houden.*



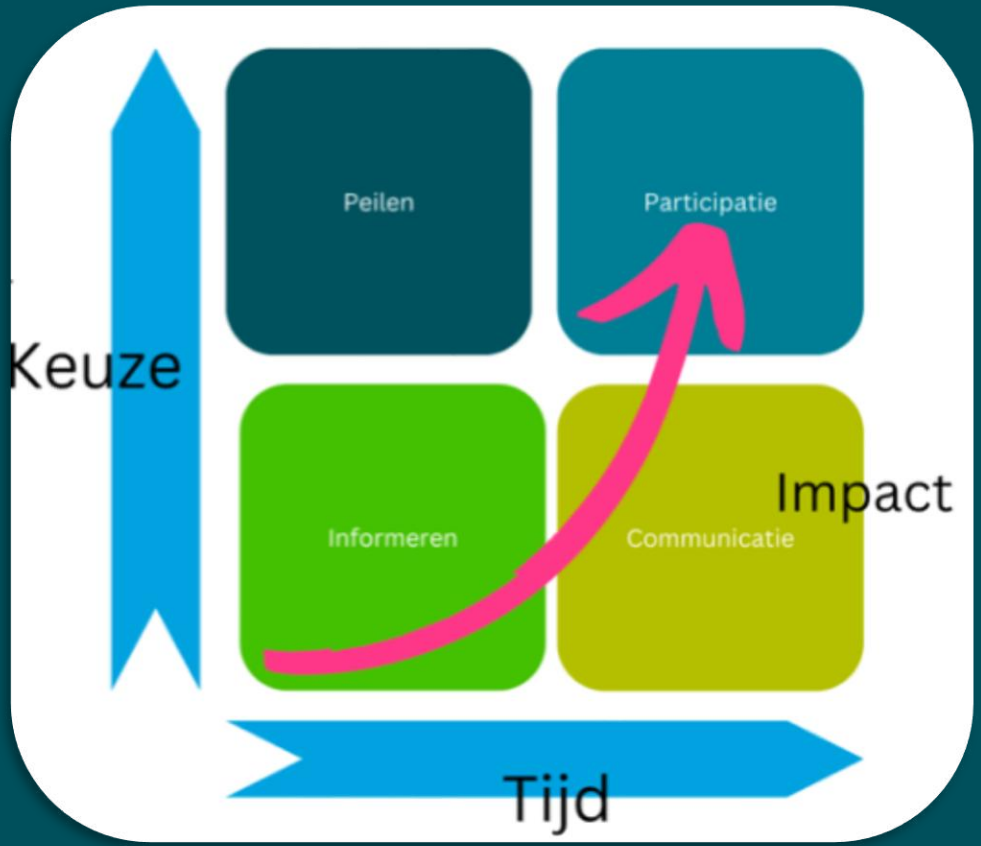
Ervaringen met het kwadrantenmodel

Ervaringen

- *Er is veel gedaan aan inwonersparticipatie voor projecten en beleid. Hierbij is deels gebruik gemaakt van het kwadrantenmodel (zonder er altijd expliciet bewust van te zijn).*
- *Hoewel het wordt gezien als een logisch instrument, wordt het niet altijd als leidraad gehanteerd.*
- *Toepassing van het kwadrantenmodel draagt bij aan gerichter participeren en maakt ons meer bewust bekwaam.*
- *Hoe werkbaar het kwadrantenmodel ook is, is het geen garantie voor een goed participatietraject.*
- *Er wordt soms te laat in het proces meegedacht over passende participatievormen.*

Suggesties

- *Blijf gebruik maken van het kwadrantenmodel.*
- *Breng het kwadrantenmodel in lijn met de participatieverordening en kijk nog naar de begrippen.*
- *Mogelijke toepassing van het kwadrantenmodel in de praktijk, met voorbeelden zichtbaar maken volgens de indeling van het model.*



Suggesties thema-avond participatie

1 september 2026

- *Communiceer tijdig, met name wanneer de inschatting is dat het thema veel impact heeft in de samenleving.*
- *Maak vooraf de gemeentelijke kaders duidelijk.*
- *Houd de terminologie nog eens tegen het licht.*
- *Betekent bijvoorbeeld ‘keuze’ in het kwadrantenmodel dat de inwoner een keuze heeft of dat er inhoudelijke keuzeruimte is?*
- *Een ander voorbeeld de betekenis van ‘participatie’ in het kwadrantenmodel. Dit suggereert dat ‘peilen’ geen vorm van participatie is.*



Hoofdlijnen aanbevelingen reflectie

Verwachtingen managen, ook als de ruimte voor participatie beperkt is: liever duidelijkheid vooraf dan teleurstellingen achteraf

De intensiteit van het participatietraject is (mede) afhankelijk van de ***impact*** op de ***directe leefomgeving*** van inwoners

(Nog meer) gebruik van ***digitale middelen*** om het ***'stille midden'*** te bereiken

Terugkoppelen wat met de inbreng gedaan is, met uitleg van de inbreng en de uiteindelijke keuzes



Actualisatie/verdieping



Participatieverordening



Wat gaan we doen…..

Aanbevelingen uit reflectie verwerken

Intern verder werken aan ambacht van participatie

Betrekken opbrengst thema-avond 1 september 2026

Wet versterking participatie op decentraal niveau vertalen in participatieverordening

Participatie omgevingsvisie, -programma, -plan, opnemen in participatieverordening